

Sofia SULAC

RAPORTUL DINTRE CUVÂNT, NOȚIUNE ȘI TERMEN

Termenii, terminologia, formarea sistemelor terminologice și deosebiriile dintre acestea au fost întotdeauna în atenția lingviștilor.

O etapă importantă în dezvoltarea științei terminologice a constituit-o, la mijlocul secolului al XX-lea, lansarea tezei privind complexitatea semantică a termenului, înțeles ca unitate specifică, apartenență la două sisteme: la cel al limbii și la sistemul terminologic al unui domeniu științific.

Clasicul științei terminologice A. A. Reformatski scria că terminologia este „slugă la doi stăpâni: a sistemului lexical și a sistemului de noțiuni științifice”.

Putem deduce, așadar, că natura dublă a termenului determină și particularitățile lui. Iar de aici rezultă că lingvistica actuală face o distincție netă între nomenația terminologică a *cuvântului*, pe de-o parte, și a *noțiunii*, a *conceptului*, pe de alta, cuvântul devenind „semnul” conceptului. După V. P. Jarțev, „fiecare știință tinde spre crearea limbajului său, în care concizia semantică rezultă din corespunderea semnului lingvistic cu noțiunea pe care o transmite” [1].

Există mai multe definiții ale termenului, toate evidențiază afinitatea acestuia cu noțiunea, excluzând sinonimia, omonimia etc., dar, subliniem încă o dată, distincția

respectivă se relevă numai în cadrul unui anumit sistem terminologic. Tot A. A. Reformatski menționa: „Terminologia este pentru termen acel «câmp» care îi conferă exactitate și monosemanticitate, în afara lui cuvântul își pierde funcția de termen” [2].

E cunoscut faptul că lexicul unei limbi numește obiectele și fenomenele, „ordonând” realitatea haotică. Limbajul contribuie, într-un anumit sens, la actualizarea lumii. El nu transmite doar o informație, nu reproduce pur și simplu un conținut, ci le organizează într-un fel anume. Limbajul științific însușează concepte științifice, sistematizează, clasifică faptele vizate, devenind o călăuză în labirintul cunoașterii.

Se știe că omul care posedă o limbă străină, dar nu cunoaște fizica, chimia, nu poate traduce un text de specialitate fără a avea la dispoziție dicționare speciale. „Noi nu percepem sensul unor texte nu numai din cauză că nu cunoaștem termenii, ci și pentru că gândirii noastre nu-i este accesibil modelul științific de a înțelege lucrurile” [3]. Așadar, fiecare știință își creează „lumea” proprie de termeni și noțiuni.

Sistemul noțiunilor științifice reflectă și o anumită concepție științifică. Construcția unei teorii științifice avansate se bazează întotdeauna pe claritate, pe studierea interdependenței dintre obiecte și fenomene. Numai prin intermediul clasificării savantul „vede” tabloul realității studiate. Iar în baza clasificării se creează termenosistemul.

E cazul să menționăm că ter-

minologia nu conține întregul ansamblu de noțiuni, ea include doar setul de noțiuni al unei singure științe. Unele și aceleași noțiuni pot fi clasificate după diverse criterii, pe modelul sunetelor unei limbi care sunt diferențiate după principiul de formare (după modul acțiunii organelor de vorbire), după locul de formare în cavitatea bucală ș.a.m.d., fiecare clasificare reflectând unghiul prin care se analizează materialul de limbă.

Semnificația termenului se deosebește esențial de semnificația cuvântului din limba comună. El este o *noțiune*, indispensabilă cunoașterii științifice. În cadrul unei terminologii o noțiune științifică se distinge de celelalte în funcție de semnul care o reprezintă. Din contra, sensul lexical al cuvântului dintr-o limbă comună este determinat de context.

Totuși caracterul sistemic al terminologiei face imposibilă înțelegerea separată a unor termeni. Pentru a „înțelege, a evalua” un termen, trebuie să cunoști teoria și să știi ce loc ocupă termenul dat în interiorul acestei teorii. Sensul termenului determină locul lui într-o construcție teoretică. Pornind de la acestea, N. V. Jușmanov afirmă: „Dacă știi termenul, știi locul lui în sistem, știind locul lui în sistem, înțelegeți și sensul deplin al termenilor” [4].

După cum am remarcat deja, termenul e, concomitent, cuvânt, simplă unitate lexicală, de aceea

A. A. Reformatschi spune: „Termenul este un constituent obișnuit al sistemului lexical al limbii. Termenii sunt absorbiți în componența vocabularului unei limbi și se supun ordinii fonetice și gramaticale a acesteia” [2].

În prezent definirea termenului în limbă, determinarea legăturii dintre termeni și a interacțiunilor cu alte unități lexicale, cu alte nivele ale limbii formează obiect de studiere lingvistică. Or, termenii nu sunt despărțiți de unitățile lexicale simple printr-un zid, există aici o corelație specială: unele cuvinte din limbă intră în componența terminologiei, devenind termeni, și invers – termenii utilizați în textele obișnuite intră în limba comună.

Ca să cunoști sensul termenului, nu-i destul să știi „sensul uzual” (obișnuit) al cuvintelor din care provin acești termeni, trebuie să cunoști temeinic și domeniul științific respectiv.

BIBLIOGRAFIE

1. Iarțev V. P., *Razvitie iazâka nauki // Nauka i celovecestvo*, Moskva, 1975.
2. Reformatski A. A., *O necotorâh voprosah terminologii // Hrestomatia*, Moskva, 1994.
3. Gherd A. S., *Osnovî naučno-tehniceskoi lexicografii*, Leningrad, 1986.
4. Iușmanov N. V., *Grammatica inostrannâh slov // Slovâri inostrannâh slov*, Moskva, 1937.